

DOI : 10.33274/2079-4835-2020-20-1-11-18

УДК [81'243:378]:316.74 (045)

Рибалка Н. В.,
асистент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна, e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3804-6875

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Rybalka N. V.,
Assistant Professor

Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3804-6875

HIGH SCHOOLERS' SOCIO-CULTURAL COMPETENCE FORMATION IN THE FOREIGN LANGUAGE STUDY PROCESS

Мета — проаналізувати проблеми формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи у процесі вивчення іноземної мови.

Методи. Основні наукові результати отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу, узагальнення та систематизації наукової та навчально-методичної літератури з педагогіки, психології, мовознавства, методики навчання іноземних мов; теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, а також порівняльного, описового та аналітичного.

Результати. Теоретичний аналіз змісту і моделей формування комунікативної компетенції дозволив виділити соціокультурну компетенцію учнів в окремий компонент комунікативної компетенції та розглядати її як цілісну систему, до складу якої входять країнознавча компетенція, лінгвокраїнознавча компетенція, соціолінгвістична компетенція, взаємопов'язані та взаємообумовлені метою й завданнями реального спілкування з носіями мови.

Визначення змісту та ролі всіх компонентів соціокультурної компетенції в системі навчання іноземної мови на основі комунікативно-діяльнісного підходу вмотивувало її структуру: соціокультурна компетенція — це інтегративне утворення, яке включає: країнознавчі, лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні знання, вміння та навички співвідносити мовні засоби з метою та умовами спілкування; вміння організувати мовленнєве спілкування відповідно до соціальних норм поведінки, прийнятих у носіїв мови; вміння використовувати мовні засоби відповідно до національно обумовлених особливостей їх вживання.

Ключові слова: компетенція, соціокультурна компетенція, комунікативна компетенція, багатомовна освіта.

Постановка проблеми. Сучасний стан міжнародних зв'язків України, вихід її до європейського та світового простору зумовлюють розглядати іноземну мову як важливий засіб міжкультурного спілкування.

Основне призначення іноземної мови як предметної галузі шкільного навчання — сприяти оволодінню учнями уміннями і навичками спілкування в усній і писемній формах відповідно до мотивів, цілей і соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях. Саме середня школа є тим навчальним закладом, де формуються базові механізми іншомовного спілкування, котрі у майбутньому випускники зможуть розвивати та удосконалювати відповідно до власних потреб.

Головна мета навчання іноземної мови у загальноосвітніх навчальних закладах полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою для якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому для неї суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічну базу нашого дослідження складають роботи таких педагогів, методистів та психологів, як І. Л. Бім, Г. Єлізаров, П. Гальперін, Т. Менг, В. Сафонов, А. Макерень, Ю. Прохоров, В. Ясвін, П. Сисоев та ін. Проблеми багатомовності сьогодні є предметом уваги педагогів, лінгвістів і методистів. Сформульовано проблему багатомовності у концептуальній картині світу, поступово вирішуються питання програмного та навчально-методичного забезпечення навчального процесу з другої іноземної мови, розроблені концептуальні основи навчання другої іноземної мови в середній школі (Н. Баришніков, І. Бім, Н. Гальскова, О. Колихалова, В. Коротенкова, Б. Лапідус, О. Чередниченко, О. Чинаєва, Т. Шапошнікова, М. Шацкова, Н. Шутко та ін.).

Проблемі вивчення другої іноземної мови в педагогічних закладах присвячено низку вітчизняних і зарубіжних науково-методичних досліджень (Б. Маруневич, І. Мельник, О. Молокович, О. Пінська). Однак не були сформульовані принципи та основні шляхи формування багатомовної компетенції як бази професійної підготовки вчителя для сфери багатомовної освіти.

Мета статті — проаналізувати проблеми формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи у процесі вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні динамічна модернізація освіти спрямована на осучаснення освітянської діяльності з метою якнайповнішого задоволення суспільних потреб у соціальних умовах глобалізації, створення Європейського Союзу з його багатомовністю та розмаїттям культур, а також інтеграції України в міжнародний економічний і телекомунікативний простір.

Згідно з документами Європейської асоціації педагогічної освіти, цілеспрямоване вивчення іноземної мови (або кількох) має стати пріоритетним напрямом розвитку як шкільної, так і педагогічної освіти [3, с. 11]. Це зумовлює необхідність вдосконалення змісту і завдань освітнього процесу в педагогічній школі та введення питань багатомовної освіти до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов [4; 5].

На сучасному етапі значний діапазон міжнародних зв'язків, реальна тенденція їх постійного зростання сприяють розширенню спектра іноземних мов, що вивчаються у школі. Вивчення однієї мови, як засобу міжнародного спілкування, штучно призводить до формування в учнів монокультуризму: виховання на традиціях і звичаях однієї нації.

Тенденція багатомовної освіти не пояснюється лише прагматичними й утилітарними мотивами, але й суто методичними [3, с. 11].

У процесі оволодіння другою іноземною мовою з'являються додаткові можливості інтенсифікації навчального процесу завдяки появі багатомовної компетенції, що характеризується більш високим рівнем систематизації та абстракції мовних явищ. Досвід вивчення рідної і першої іноземної мови дає можливість здійснювати позитивне перенесення вже отриманих знань і вмінь у галузь вивчення другої іноземної мови. Багатомовна освіта розвиває лінгвістичні здібності учнів: вербальний інтелект, мовну флексію, аналітично-когнітивні здібності, пам'ять, мовну інтуїцію.

Соціокультурний компонент взаємодіючих іноземних мов та опорної рідної мови, що вважається невід'ємною частиною мовної освіти на сучасному етапі, сприяє

значною мірою процесу соціалізації особистості, її культурному самовизначенню та надбанню навичок міжкультурної компетенції. Зазначені навички полегшують інтеграцію індивіда до інтернаціонального співтовариства, розуміння особливостей культури того чи іншого народу, що підвищує його конкурентоздатність на світовому ринку праці [8].

Отже, оволодіння двома або кількома іноземними мовами не тільки розширює можливості міжнародного спілкування учнів, але й збагачує їх додатковими знаннями іншомовних культур, що дозволяє розуміти і толерантно ставитись до представників інших країн.

Практика показує, що вчителі недостатньо враховують специфіку другої іноземної мови й викладають її як першу іноземну. Цей факт призводить до того, що певний позитивний вплив першої іноземної мови замінюється негативною інтерференцією (раніше сформовані і більш міцні навички інтерферуються з новими, що призводить до помилок у вживанні лексики та граматики, у сприйнятті мови на слух, у читанні) [8].

Займаючись проблемами викладання другої іноземної мови та питаннями підготовки педагогічних кадрів, В. Щепілова наголошує на необхідності переосмислення змісту професійної компетенції вчителя іноземної мови з урахуванням орієнтації майбутнього спеціаліста на викладання в умовах багатомовної освіти, що є специфічним напрямом дидактики [7].

Розглядаючи зміст мовної професійно-педагогічної підготовки, вчені виокремлюють значну кількість загальнопедагогічних компетенцій: педагогічну, методичну, культурну, мовну, комунікативну, етичну та ін.

Своєю чергою, В. Щепілова виділяє групу додаткових компетенцій, що, на її думку, є ключовими у підготовці майбутніх учителів іноземних мов, спроможних до організації ефективного навчального процесу в умовах багатомовної освіти. До них належать:

1. Лінгвістична компетенція — знання про системи та структури мов, що вивчаються, правила їх функціонування у процесі комунікації.
2. Дискурсивна компетенція — уміння планувати мовну поведінку відповідно до функціональної мети спілкування.
3. Соціолінгвістична компетенція — відбір лінгвістичних засобів відповідно до соціальних умов спілкування.
4. Соціальна компетенція — використання різних стратегій в умовах взаємодії з людьми та навколишнім світом.
5. Соціокультурна компетенція — формування мовної та немовної поведінки з урахуванням норм соціумів, що говорять мовами, які вивчаються.
6. Компенсаторна компетенція — здатність заповнити прогалини у мовній, мовленнєвій та соціокультурній складових [7].

Соціокультурний компонент став невід'ємною складовою навчання іноземної мови. Знання лексики та граматики, як і володіння фактичною інформацією щодо історії та країнознавства, не дають цілковитої свободи у спілкуванні з носіями мови, більш того, не завжди людина, що володіє мовою, здатна адекватно оцінювати та правильно розуміти твори художньої літератури, витвори мистецтва, гумор носіїв мови саме через те, що не розуміє ті міжкультурні особливості, котрі не можна засвоїти, прочитавши підручники з країнознавства або ознайомившись із хронологією історичного розвитку країни, мова якої вивчається. Для цілковитого розуміння не вистачає того, що є невловимим, що можна засвоїти лише перебуваючи у мовному середовищі, серед носіїв мови, живучи їхніми проблемами. На превеликий жаль, більшість із тих,

хто вивчає іноземну мову, не має можливості зануритися у мовне середовище, тому дуже актуальною, на наш погляд, є проблема створення таких умов, за яких можливо створити хоча і штучне, але все-таки мовне середовище, наблизити до розуміння цінностей, характеру, звичок та звичаїв, і, врешті-решт, менталітету носіїв мови. Ця проблема не є новою. Існують декілька вже добре відомих шляхів. Г. Вайманом та В. Хешем було запропоновано *три дидактичних підходи до вивчення іноземної мови та набуття країнознавчих знань*, а саме когнітивний, комунікативний та міжкультурний підходи. Зміст навчання при *когнітивному підході* становлять реалії, факти історії, культури країни, структура політичних та суспільних установ тощо. У межах цього підходу йдеться перш за все про фактологічний матеріал з різних сфер суспільного життя країни. *Комунікативний підхід* має інші цілі та відповідно до цього й інший зміст навчання. Передусім мова йде про засвоєння інформації про повсякденне життя носіїв мови, про їх побут, потреби, уявлення, а саме: про житлові умови, стосунки між людьми, почуття тощо. Ці знання мають дати можливість толерантного та відкритого спілкування з носіями мови, а також адекватного використання лексичного матеріалу, тобто мовленнєвих формул та кліше, відповідно до ситуації. Знання про культуру народу є дуже важливою складовою і при *міжкультурному підході* до вивчення іноземної мови.

Поняття «міжкультурний» стало останнім часом дуже популярним. Відомо, що існує тісний зв'язок між мовою та культурою, вони є взаємозалежними і часто некоректно сформульоване висловлювання призводить до непорозумінь, якщо не береться до уваги культурний контекст. Найчастіше це трапляється у тих випадках, коли йдеться про табуйовані теми, правила ввічливості, невербальні засоби спілкування, а саме про жести та міміку у віддалених одна від одної культурах. Те, що в одній культурі, наприклад європейській, вважається цілком зрозумілим і правильним, у східній культурі може сприйматися як образливе або принижуюче гідність. Тож, *міжкультурний підхід* має на меті розвиток навичок спілкування з носіями іншої культури, толерантного ставлення до незвичних уявлень та явищ у соціальній, побутовій та інших сферах життя.

Нова мета навчання іноземної мови — «використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу» — загострює особливу увагу до соціокультурного складника іншомовної комунікативної компетенції [1; 2].

«Оволодіння соціокультурною компетенцією, як відомо, передбачає засвоєння необхідного мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок та вмінь узгоджувати свою поведінку відповідно до цих знань та вмінь.

Згідно з новою програмою з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл, головною метою навчання іноземної мови визначено формування іншомовної комунікативної комунікації, яку розуміють як здатність до міжкультурного іншомовного спілкування» [1].

Іншомовно-мовленнєва комунікативна компетенція являє собою багатокомпонентне утворення, яке включає декілька видів компетенцій. Найбільш продуктивним підходом до аналізу характеристик і параметрів комунікативної компетенції слід вважати системне вивчення комунікативної компетенції у всій різноманітності її внутрішніх властивостей, зв'язків і взаємовідносин, за умови розгляду комунікативної компетенції як компонента єдиної системи.

Системний підхід до вивчення комунікативної компетенції базується на традиційному розумінні системи як сукупної множинності предметів, явищ, об'єктів, які пов'язані між собою певним чином і завдяки такому взаємозв'язку утворюють єдине ціле.

Серед багатьох існуючих моделей комунікативної компетенції умовам, головній меті та прогнозованому результату навчання іноземної мови для професійного спілкування найбільш повно відповідає модель комунікативної компетенції, яка являє собою інтегративне поєднання шести складових компонентів: країнознавчої, соціолінгвістичної, лінгвістичної, дискурсивної, стратегічної та ілюктивної компетенцій.

З погляду психолінгвістики і соціолінгвістики найбільш вичерпну характеристику змісту **комунікативної компетенції** запропоновано Н. Гез, яка визначає це явище, як «здатність співвідносити мовні засоби з цілями та умовами спілкування, розуміння стосунків між комунікантами, здатність організувати мовленнєве спілкування з урахуванням соціальних норм поведінки та системи культурних уявлень і цінностей народу-носія мови, що вивчається» [6].

У численних методичних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених (В. Верещагін, Г. Гачев, Дж. Грін, В. Інґве, В. Топалова та ін.) проблема навчання іншомовно-мовленнєвої діяльності розглядається як проблема слова в аспекті архетипу культури з переходом універсалій у поле інших інваріантних структур та іншого пласту культури.

Логічним висновком із цього є виправданість і необхідність застосування країнознавчого підходу як одного з базових сучасних принципів навчання.

Особливого значення набуває тенденція гуманізації навчання іноземної мови як діалогу різних культур з урахуванням національного менталітету і необхідністю оволодіння системою понять, створених у кожній окремій культурі за допомогою мови даного соціуму.

Такий підхід до навчання цілком узгоджується з «цілями і завданнями мовної політики Ради Європи, визначеними в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти, у яких наголошується, що багатий спадок різних мов і культур Європи є цінним спільним джерелом для взаємного розвитку, і тому головним завданням освітніх закладів є перетворення такого розмаїття з перешкоди у спілкуванні, особливо фаховому, на джерело взаємного збагачення та розуміння, що передбачає вивчення національної природи, специфіки національного характеру, духовної культури, мови і стереотипів світогляду народу, мова якого вивчається як іноземна» [6].

Розвиток соціокультурної компетенції у навчанні іноземних мов сприятиме вирішенню складних політичних цілей у таких напрямках діяльності в галузі сучасних мов, як «підготовка усіх європейців до зростаючих потреб міжнародної мобільності і тіснішої співпраці не лише в галузі освіти, культури, науки, але також у сфері торгівлі та промисловості; сприяння взаємному розумінню і терпимості, повазі до особистості і культурних відмінностей шляхом більш ефективної міжнародної співпраці» [6].

Згідно з Н. Саєнко [6] «структурування соціокультурної компетенції випускників різних навчальних закладів екстраполюється у навчальний процес як необхідність формування трьох видів умінь:

- використовувати лінгвокраїнознавчу інформацію;
- застосовувати соціоетнологічну інформацію;
- використовувати культурологічну інформацію».

На лінгвістичному рівні таким структурним компонентам соціокультурної компетенції відповідають:

- фонові знання носіїв мови;
- навички та вміння мовленнєвої та немовленнєвої поведінки;
- факти і явища національної культури, які уособлюють соціокультурний компонент іноземної мови.

Фонові знання, характерні для будь-якої визначеної групи людей, розглядаються як культурно-країнознавчі та структуруються як знання історико-культурного, соціо-

культурного, етнокультурного і семіотичного фонів, паралельно розглядаються знання в галузі літератури і мистецтва, знання про видатні особистості країни та географічні знання.

У дидактичному сенсі ефективна робота з формування соціокультурної компетенції студентів потребує міждисциплінарної взаємодії між викладачами іноземних мов з одного боку, і викладачами предметів гуманітарного циклу та профільюючими предметами технічного напрямку, з іншого.

На думку Л. Власенко [1], іншомовна комунікативна комунікація включає три основні компоненти:

- 1) мовну компетенцію — фонетичну, граматичну, лексичну, орфографічну;
- 2) мовленнєву компетенцію — в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі;
- 3) соціокультурну компетенцію.

Соціокультурна компетенція передбачає «знайомство тих, хто навчається, з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і здатністю користуватися елементами соціокультурного контексту, релевантними для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови. Ці елементи — звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, країнознавчі знання та інші» [1]. Почнемо з останнього.

Для формування соціокультурної компетенції потрібне не знання країнознавства як комплексу наукових дисциплін, а так звані фонові знання (*background knowledge*, *Hintergrundkenntnisse*), тобто знання про країну та її культуру, відомі усім жителям даної країни (на відміну від загальнолюдських або регіональних). «Особливості відображення реальної дійсності у конкретних мовах створюють мовні картини світу, невідповідність яких є головною перешкодою для досягнення повного взаєморозуміння учасників комунікативного акту» [1].

Володіння фоновими знаннями мовби включає іноземця до іншомовної громади, дає йому «культурну письменність» (*cultural literacy*), і навпаки — відсутність культурної письменності робить його чужаком (*outsider*), який не може зрозуміти те, на що носії мови лише натякають в усному та писемному спілкуванні.

Розглядаючи соціокультурну компетенцію, слід говорити не просто про фонові країнознавчі знання, а про культурно-країнознавчу компетенцію (термін Л. Голованчук) як компонент соціокультурної компетенції.

Обсяг фонових знань, який може засвоїти учень, завжди обмежений кількістю годин, які відводять на предмет «Іноземна мова». Тому мова може йти не про засвоєння усієї іншомовної культури, а про створення її моделі, яка могла б у функціональному сенсі замінити реальну систему іншомовної культури. За обсягом вона є значно меншою, але репрезентативною, тобто має бути репрезентантом культури народу.

Інша функція моделі культури — «бути її ретранслятором, тобто бути здатною ознайомити учнів з основними відомостями про країну в цілому, про її соціальний устрій, реалії побуту, її мистецтвом, літературою, що може забезпечити тим, хто навчається, можливість участі у діалозі культур» [1].

Сучасний етап розвитку суспільства вимагає розширення та удосконалення загальноосвітніх знань старшокласників. Можна стверджувати, що активізація свідомої, творчої, пошукової діяльності учнів, яка базується на використанні лінгвокраїнознавчих знань, підвищує практичний, загальноосвітній, виховний та розвиваючий потенціал навчання іноземних мов. Такий підхід дозволяє вивчати іноземну мову, поглиблюючи знання про соціокультурні особливості іншого народу.

Висновки. Вивчення та узагальнення науково-педагогічної літератури, нормативних документів про вищу освіту в Україні, сучасних тенденцій у навчанні іноземних

мов у педагогічних навчальних закладах та власна практика викладацької діяльності виявили недостатню теоретичну і практичну розробленість проблеми формування соціокультурної компетенції учнів у вітчизняній науці.

Згідно з документами Європейської асоціації педагогічної освіти, цілеспрямоване вивчення іноземної мови, або кількох, має стати пріоритетним напрямом розвитку як шкільної, так і педагогічної освіти. Це зумовлює необхідність удосконалення змісту і завдань навчально-виховного процесу в педагогічній школі та введення питань багатомовної освіти до професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Список літератури

1. Власенко Л. В., Божок Н. О. Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови. *Наука і практика*. 2008. С. 49–51. URL : <https://www.pdaa.edu.ua/np/pdf4/6.pdf>.
2. Державний стандарт базової і повної середньої освіти (проект). Базовий навчальний план основної і старшої школи. *Іноземні мови*. 2003. № 1. С. 5.
3. Коваленко О. Модернізація системи іншомовної освіти в Україні. *Іноземні мови у навчальних закладах*. Київ, 2003. № 1. С. 11–16.
4. Колодько Т. М. Іншомовна соціокультурна компетенція у підготовці майбутнього вчителя іноземної мови. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал*. Київ, 2003. Вип. 3–4. С. 153–158.
5. Колодько Т. М. Теоретичні аспекти формування іншомовної соціокультурної компетенції майбутнього вчителя. *Соціалізація особистості : зб. наук. праць*. Т. 21. Київ : Логос, 2003. С. 132–140.
6. Саєнко Н. С. Соціокультурна компетенція як компонент навчання англійської мови для професійного спілкування. URL : <http://www.rusnauka.com/NIO/Pedagogica/sajenko%20%20n.doc.htm>.
7. Щепилова А. В. Проблемы преподавания второго иностранного языка и вопросы подготовки педагогических кадров. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 6. С. 15–22.
8. Яковлева Л. Н. Межкультурная коммуникация как основа обучения второму иностранному языку. *Иностранные языки в школе*. 2001. № 6. С. 4–7.

References

1. Vlasenko, L. V., Bozhok, N. O. (2008). *Sotsiokulturna kompetentsiia pry vyvchenni inozemnoi movy* [Socio-cultural competence in the process of foreign language learning]. *Nauka i praktyka* [Science and practice], pp. 49–51. Retrieved from: <https://www.pdaa.edu.ua/np/pdf4/6.pdf>
2. Ministry of Education and Science of Ukraine (2003). *Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi serednoi osvity (proekt). Bazovyi navchalnyi plan osnovnoi i starshoi shkoly* [State standard of basic and complete secondary education (project). Basic curriculum of primary and secondary schools]. *Inozemni movy* [Foreign languages], no. 1, 2003, p. 5.
3. Kovalenko, O. (2003). *Modernizatsiia systemy inshomovnoi osvity v Ukraini* [Modernization of the foreign language education system in Ukraine]. *Inozemni movy u navchalnykh zakladykh* [Foreign languages in educational institutions], no. 1, pp. 11–16.
4. Kolodko, T. M. (2003). *Inshomovna sotsiokulturna kompetentsiia u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia inozemnoi movy* [Foreign-language socio-cultural competence in the training a future foreign language teacher]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka* [Continuing Professional Education: Theory and Practice: Journal of Methodology], vol. 3–4, pp. 153–158.

5. Kolodko, T. M. (2003). *Teoretychni aspekty formuvannia inshomovnoi sotsiokulturnoi kompetentsii maibutnoho vchytelia* [Theoretical aspects of the formation of a foreign language socio-cultural competence of the future teacher]. *Sotsializatsiia osobystosti* [Socialization of personality], vol. 21, pp. 132–140.

6. Saienko, N. S. *Sotsiokulturna kompetentsiia yak komponent navchannia anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia* [Socio-cultural competence as a component of English language for professional communication learning]. Retrieved from [http://www.rusnauka.com/NIO/Pedagogica/sajenko%20 %20n.doc.htm](http://www.rusnauka.com/NIO/Pedagogica/sajenko%20%20n.doc.htm).

7. Schepilova, A. V. (2000). *Problemyi prepodavaniya vtorogo inostrannogo yazyika i voprosy podgotovki pedagogicheskikh kadrov* [Problems of teaching a second foreign language and issues of teaching staff training]. *Innostrannyye yazyiki v shkole* [Foreign languages at school], no. 6, pp. 15–22.

8. Yakovleva, L. N. (2001). *Mezhkulturnaya kommunikatsiya kak osnova obucheniya vtoromu inostrannomu yazyku* [Intercultural communication as a basis for teaching a second foreign language]. *Inostrannyye yazyiki v shkole* [Foreign languages at school], no. 6, pp. 4–7.

Дата надходження рукопису 22.05.2020

Objective. The objective of the article is to analyze the problems of high schoolers' socio-cultural competence formation in the foreign language study process.

Methods. The main scientific results are obtained by applying a set of general scientific and special methods of research, namely: analysis, generalization and systematization of scientific and educational-methodical literature on pedagogy, psychology, linguistics, methods of foreign languages teaching; theoretical generalization, analysis and synthesis, as well as comparative, descriptive and analytical.

Results. Theoretical analysis of the content and models of the communicative competence formation allows to allocate the socio-cultural competence of students in a separate component of communicative competence and to consider it as a coherent system, which includes the cross-cultural competence, linguistic and regional competence, socio-linguistic competence, interconnected and mutually conditioned by the aim and tasks of real-life communication with native speakers.

Determining the content and role of all components of socio-cultural competence in the foreign language teaching system on the basis of communicative and activity approach motivated its structure: socio-cultural competence is an integrative formation, which includes: cross-cultural, socio-linguistic knowledge, skills and abilities to correlate language means with the aim and conditions of communication; ability to organize communication in accordance with the social norms of behavior adopted by native speakers; the ability to use linguistic means in accordance with nationally agreed peculiarities of their use.

Key words: competence, socio-cultural competence, communicative competence, multilingual education.